

Näringslivets erfarenheter av Nationell yrkesutbildning

En deltidspromemoria

April 2026

Innehållsförteckning

Förord	3
Inledning	4
Fler vägar för initiativ till efterfrågestyrd yrkesutbildning behövs	4
Syftet med NY är att bidra till kompetensförsörjning och en effektiv väg till ett arbete för individen.....	4
NY har potential att stärka kompetensförsörjningen till näringslivet	6
Utbudet har breddats genom nya och fler utbildningar	6
När nya och motiverade målgrupper	6
NY ska leda till jobb och stärkt kompetensförsörjning av yrkesutbildade inom yrken där efterfrågan finns, men där utbildningar saknas	7
Säkerställ stark arbetslivsanknytning i NY.....	9
NY behöver vara så likt YH som möjligt	9
NY ska vara efterfrågestyrt med fokus på läranderesultat	11
Effektiv utbildning som leder till jobb.....	11
Branschdialoger för behovsanalys och stöd under bedömning av ansökan.....	11
Kompetensbehov i förändring.....	12
Positivt med försöksverksamhet – tid för utvärdering och utveckling	14
Myndigheten för yrkeshögskolan som förvaltande myndighet är en nyckel	14
Prova fler modeller och varianter för utbildning under försöksverksamheten	14
Fortsatt försöksverksamhet eller permanentning?	15
Resultaten är avgörande för NYs framtid.....	16
Indikatorer för löpande utveckling och utvärdering	16
Källförteckning.....	18

Förord

Under hösten 2025 har Svenskt Näringsliv, tillsammans med Svenskt Näringslivs medlemsorganisationer, genomfört analyser, dialoger och workshops inom ramen för projektet *Näringslivets erfarenheter av Nationell yrkesutbildning*. Syftet med projektet har varit att samla de initiala erfarenheter som vunnits inom försöksverksamheten med Nationell yrkesutbildning (NY), skapa en samlad bild av näringslivets syn på NY och synliggöra områden där det finns utvecklingspotential för att NY ska bli ett kompletterande verktyg som bidrar till att stärka Sveriges kompetensförsörjning och konkurrenskraft.

Denna promemoria skrivs när försöksverksamheten kommit ungefär halvvägs och belyser näringslivets perspektiv på NY. De samlade erfarenheterna i Svenskt Näringslivs projekt har lett till bedömningar som tillsammans med policyrekommendationer och synpunkter redovisas i promemorian.

NY är en ny och kompletterande utbildningsform som har potential att bidra till näringslivets kompetensförsörjning och individers möjligheter till jobb. Erfarenheter från näringslivet visar att utbildningar har kommit till inom NY som annars inte skulle gjort det. Det rör både yrkesroller som saknar utbildningsvägar idag, och att utbildningar som finns framtagna fått möjlighet att starta på fler platser i landet. En positiv aspekt är att NY verkar nå en ny målgrupp, med en bredd av utbildningsbakgrunder och varierande ställning på arbetsmarknaden innan studierna påbörjades.

För att NY fullt ut ska utvecklas till ett system som på allvar bidrar till kompetensförsörjningen anser Svenskt Näringsliv att ett par faktorer är avgörande. Främst handlar det om att ytterligare stärka arbetslivets involvering för att stärka matchningen mellan utbildning och arbetsliv, utökade branschdialoger och att arbetet följs upp, utvärderas och leder till kontinuerlig utveckling.

Svenskt Näringsliv anser att NY behöver utformas så likt yrkeshögskolan (YH) som möjligt med samma vägledande principer, förutsättningar och villkor för att säkerställa att utbildningarna är efterfrågestyrda, träffsäkra och leder till jobb. Under rätt förutsättningar har NY potential att motverka den stora bristen på gymnasial yrkeskompetens och därmed bidra till ökad tillväxt och produktivitet i svenska företag. När utbildningar tar utgångspunkt i näringslivets kompetensbehov stärks matchningen mellan utbildning och arbetsliv, vilket gör att NY på sikt kan utgöra en viktig del i en långsiktig och strategisk kompetensförsörjning för Sverige.

Hanna Cederqvist

Policyexpert kompetensförsörjning, Svenskt Näringsliv

Inledning

Yrkesutbildning på gymnasial nivå är den mest efterfrågade utbildningsbakgrunden när svenska företag rekryterar. Kompetensbristen är omfattande i så gott som alla branscher och svårigheter att rekrytera individer med rätt yrkeskompetens har legat på höga nivåer under lång tid. Svenskt Näringslivs rapport *Kompetens för tillväxt*¹ visar att sju av tio rekryterande företag har svårt att hitta rätt kompetens, och att vart fjärde rekryteringsförsök misslyckas helt. Orsakerna är flera, men brist på individer med rätt yrkeserfarenhet och personer med rätt yrkesutbildning är två av de mest framträdande.

Denna stora efterfrågan rymmer en enorm potential. Om vi kan skapa fler utbildningar som efterfrågas av arbetslivet som tillgängliggörs för individer oavsett tidigare utbildningsnivå och etableringsstatus på arbetsmarknaden, kan vi stärka företagens kompetensförsörjning, få fler i jobb och stärka Sveriges tillväxt.

Fler vägar för initiativ till efterfrågestyrd yrkesutbildning behövs

Det befintliga systemet, främst yrkesutbildning för vuxna i kommunal regi, som ofta sker via regionalt yrkesvux, är viktig för näringslivets kompetensförsörjning men har brister när det gäller arbetslivets inflytande, tillgänglighet och vita fläckar i utbildningsutbudet. Planerings- och dimensioneringsreformen är därför ett viktigt steg framåt, dess fortsatta implementering och utveckling är fortsatt mycket viktig. Yrkesvuxutredningen har lämnat flera förslag som tillsammans med planerings- och dimensioneringsreformen kan bidra till ett bredare utbud inom yrkesvux med större fokus på näringslivets kompetensbehov.

Utifrån den akuta kompetensbristen anser Svenskt Näringsliv att det finns behov av fler vägar till yrkesutbildning på gymnasial nivå som svarar mot arbetslivets kompetensbehov och som fler kan ta del av. Näringslivet behöver kunna ta initiativ till efterfrågad yrkesutbildning, även på gymnasial nivå.

Införandet av försöksverksamheten med Nationell yrkesutbildning (NY) är därför ett välkommet och nödvändigt initiativ. Svenskt Näringsliv bedömer att yrkeshögskolans modell applicerad på gymnasial nivå (SeQF4) kan bli ett viktigt komplement till yrkesvux och stärka kompetensförsörjningen av relevant yrkeskompetens till näringslivet inom en rad branscher. Detta genom att NY innebär en ny och snabbriktig väg för att möta såväl generella som mer specifika kompetensbehov.

Syftet med NY är att bidra till kompetensförsörjning och en effektiv väg till ett arbete för individen

När näringslivet ges möjlighet att ta initiativ till yrkesutbildning på gymnasial nivå finns möjlighet att ytterligare stärka tillgången och tillgängligheten på efterfrågestyrd yrkesutbildning. Svenskt Näringsliv anser att utbildningarna inom NY ska präglas av en stark arbetslivsanknytning för att

¹ [Kompetens för tillväxt – Rekryteringsenkäten 2025/2026](#)

säkerställa att rätt utbildningar blir till, att de leder till efterfrågad kompetens och leder till jobb för individen. Att de som ska anställa från utbildningarna är med i hela processen är viktigt för att säkerställa att kompetenskraven möts och att NY leder till stärkt kompetensförsörjning.

Sammantaget ser näringslivet potential för NY att vara en styrka för tillväxt och stärkt matchning mellan utbildning och arbetslivets kompetensbehov.

För att ge NY goda förutsättningar att utvecklas till den utbildningsform den har potential att vara föreslår Svenskt Näringsliv policyrekommendationer under respektive område i promemorian.

NY har potential att stärka kompetensförsörjningen till näringslivet

Genom att Myndigheten för yrkeshögskolan ges möjlighet att bevilja utbildningar även på SeQF4 inom ramen för NY, öppnas en ny väg för utbildning på gymnasial nivå som kan stärka kompetensförsörjningen till näringslivet i stort, men framför allt bli avgörande för kompetensförsörjningen till smala, specialiserade yrken som idag saknar formella utbildningsvägar i det offentliga systemet.

Det är ett generellt problem för näringslivet att det offentliga utbildningsväsendet inte är tillräckligt väl riggat för förändringar i kompetensbehoven. Det behövs såväl efterfrågestyrd utbildning som snabbt kan anpassa sig till förändrade behov, som samspel med näringslivet om innehåll och dimensionering av mer långsiktiga utbildningar. Det förstnämnda saknas idag, där NY kan fylla ett behov av mer effektiva utbildningar med nära koppling till arbetslivets kompetensbehov.

Utbudet har breddats genom nya och fler utbildningar

Det blev snabbt tydligt under projektet *Näringslivets erfarenheter av Nationell yrkesutbildning* att medlemsorganisationerna upplever att utbildningsutbudet breddats, genom att utbildningar kommit till inom ramen för NY som annars inte gjort det. Det rör både utbildningar till yrkesroller som har få eller inga elever som kommer ut på arbetsmarknaden via gymnasieskolan eller yrkesvux, men även helt nya utbildningar som leder till yrkesroller där det finns ett kompetensbehov. När näringslivet kan ta initiativ till utbildning skapas nya vägar till rätt kompetens.

När nya och motiverade målgrupper

Dialogerna inom projektet visar att NY hittills har nått nya målgrupper och attraherar studerande med varierande grad av etablering på arbetsmarknaden och olika utbildningsbakgrund – från de som saknar gymnasieutbildning till de med eftergymnasiala examina. En gemensam nämnare för de studerande är en hög motivation. Nationell rekrytering och geografisk spridning är bidragande orsaker till den breda rekryteringen. Utbildningsanordnarna inom NY är även anordnare inom YH, och deras arbetssätt, nära samarbete med företagen samt processer för rekrytering till utbildningarna är ytterligare faktorer som bidrar till det goda söktrycket.

Att det är en ny och motiverad målgrupp som nås bekräftas av MYH i rapporten *Uppföljning av pilotverksamheten med nationell yrkesutbildning – lägesrapport 2025*². Där delas också information om hur de studerande hittat till NY och vilka andra utbildningsvägar de övervägt.

I en jämförelse med utbildningar inom yrkeshögskolan innebär den breda målgruppen att delar av de studerande är studieovana, andra har bristande kunskaper i det svenska språket. Detta ställer större krav på utbildningsanordnarna, för att säkerställa att dessa individer får goda förutsättningar att klara studierna.

Svenskt Näringsliv ser att NY även kan spela en viktig roll för omställningen på svensk arbetsmarknad och för de individer som vill yrkesväxla. Svenskt Näringslivs rapport *Omställningsindikatorn – yrkesverksammas intresse för studier, omställningsstudiestödet och att yrkesväxla*³ visar att 3 av 4 yrkesverksamma är intresserade av att studera i någon utsträckning de kommande två åren. Utav dessa är 48 procent intresserade av att studera yrkesutbildning på gymnasial nivå. För dessa individer kan NY spela en viktig roll i att erbjuda ett utbud med effektiva utbildningar som är tillgängligt bland annat tack vare riksrekrytering och att NY saknar begränsande urvalskriterier vid antagning.

När det gäller individer som har tidigare gymnasial eller eftergymnasial utbildning kan svårigheter att få studiemedel utgöra ett hinder. I dialog med MYH har det framkommit att den främsta anledningen att de som erbjudits en plats på en utbildning inom NY inte påbörjar utbildningen är att de tidigare förbrukat sin gymnasiala studiemedelspott. Det är positivt att omställningsstudiestödet finns på plats, men det behöver vara möjligt att röra sig mellan utbildningsnivåerna även utan omställningsstudiestöd.

Det är viktigt att kännedomen om NY ökar, så att en examen därifrån får ett tydligt värde, främst på arbetsmarknaden. Att kännedomen ökar om NYs utbildningar och NY som utbildningsform är även en förutsättning för att utbildningen fortsatt ska ha ett bra söktryck och fler företag ska hitta till NY som väg till rätt kompetens. Det lyfter nödvändigheten av att informera om och marknadsföra NY på ett ändamålsenligt sätt. En väsentlig del, utifrån erfarenheter av YH, är att involvering av företag, kommuner och regioner kan öka kännedom och attraktivitet. Det är vidare viktigt att studie- och yrkesvägledare inom exempelvis vuxenutbildningen och vägledare inom Arbetsförmedlingen eller omställningsorganisationerna har god kännedom om NY.

NY ska leda till jobb och stärkt kompetensförsörjning av yrkesutbildade inom yrken där efterfrågan finns, men där utbildningar saknas

Svenskt Näringsliv anser att NY ska vara kompletterande och inte konkurrera ut befintliga väl fungerande utbildningar inom det offentliga utbildningsväsendet med god kvalitet.

Svenskt Näringsliv definierar *kompletterande* utbud enligt följande:

- Nya yrkesutbildningar – yrkesutbildningar på gymnasial nivå som inte finns i det formella utbildningssystemet för vuxna idag, mot yrkesroller som inte erbjuds inom yrkesvux eller som skiljer sig i utbildningsutförande.
- Yrkesutbildning enligt ett nationellt yrkespaket som inte erbjuds alls.

² [Uppföljning av pilotverksamheten med nationell yrkesutbildning – lägesrapport 2025](#)

³ [Omställningsindikatorn – yrkesverksammas intresse för studier, omställningsstudiestödet och att yrkesväxla](#)

- Yrkesutbildning enligt ett nationellt yrkespaket som erbjuds, men inte i tillräcklig omfattning sett till antal platser eller geografisk närhet.

I dagsläget görs bedömningen av vilka utbildningar som är kompletterande av MYH utifrån en bredd av indikatorer. Bredden och friheten för MYH i bedömningen anser Svenskt Näringsliv är viktig. Om definitionen blir för snäv riskerar den begränsa möjligheterna till stärkt kompetensförsörjning, då vad som är kompletterande kan variera mellan olika branscher, yrkesroller, geografisk placering, nuvarande utbildningsutbud och tillgänglighet.

Även om NYs primära syfte är att leda till jobb är det viktigt för den enskilde – och en grundläggande princip i det svenska utbildningsväsendet – att utbildningar/examina inte innebär återvändsgränder i utbildningsväsendet. Det är därför viktigt att informera de individer som saknar gymnasial utbildning sedan tidigare att det finns möjlighet att komplettera med kurser inom komvux för att få grundläggande och särskild behörighet för vidare studier. Det bör vidare vara möjligt att efter en NY-examen kunna söka till YH, och där få en prövning av individens reella kompetens.

Det kan vidare finnas skäl att säkra att vissa utbildningar inte blir av inom NY, i de fall de inte motsvarar behov i arbetslivet, konkurrerar ut bra befintliga välfungerande utbildningar eller ansöks av utbildningsanordnare som inte är tillräckligt bra eller är oseriösa. Det är vidare rimligt att anta att det finns yrkesroller som inte passar för utbildning inom NY, en begränsning som torde finnas inom alla utbildningsformer. Det finns erfarenheter från försöksverksamheten om att utbildningar på för låg nivå, som varit för korta eller som inte lett till etablerade kvalifikationer har fått starta. Dessa enstaka fall har hanterats av MYH, men behöver fortsättningsvis utredas och upptäckas före MYHs beslut om beviljande.

Policyrekommendationer

Inom yrkeshögskolan kan anordnare ansöka om särskilda medel för svenska med yrkesinriktning (SMY). Stödet syftar till att ge den studerande kunskaper som behövs för att utöva det yrke som utbildningen leder till. Detta kan behöva införas inom Nationell yrkesutbildning också.

Utred möjligheterna för individer att få studiemedel för omställning eller yrkesväxling även om den gymnasiala potten är förbrukad sedan tidigare.

Låt fortsatt MYH äga bedömningen av *kompletterande utbildning*, i dialog med branscher och berörda arbetsgivare.

MYH bör arbeta för ökad kännedom om Nationell yrkesutbildning och följa upp utvecklingen.

En examen från en Nationell yrkesutbildning ska ge särskild behörighet till relevant utbildning inom yrkeshögskolan.

MYH bör få tydligare stöd av förordningar när det gäller prövning av ansökningar för att säkerställa kvaliteten i de ansökta utbildningarna.

Säkerställ stark arbetslivsanknytning i NY

NY behöver vara så likt YH som möjligt

Modellen för yrkeshögskolan tar utgångspunkt i näringslivet kompetensbehov och har visat sig framgångsrik samt levererar goda resultat. Svenskt Näringsliv bedömer att samma modell, applicerad på SeQF4 kan ge motsvarande goda resultat. Det är därför en grundläggande förutsättning att NY utformas så lik yrkeshögskolan som möjligt och ges likvärdiga förutsättningar att vara efterfrågestyrd. För detta krävs att samma villkor, principer och förutsättningar gäller för NY som för YH.

För att säkerställa att rätt utbildningar kommer till stånd anser Svenskt Näringsliv att arbetslivsanknytningen behöver säkras inom NY. I *Förordning (2024:107) om stöd för en nationell yrkesutbildning*⁴ står att "Utbildningen ska svara mot arbetslivets behov av kompetens" vilket är bra. I *Lag (2009:128) om yrkeshögskolan*⁵ finns dock skrivningar som ännu tydligare understryker vikten av det nära samarbetet mellan arbetslivet och utbildningen. Det står att "bestämmelserna syftar till att säkerställa att yrkesutbildningar som svarar mot arbetslivets behov kommer till stånd", att "Utbildningen ska präglas av stark arbetslivsanknytning" och att "Utbildningen ska utvecklas och bedrivs i samverkan mellan arbetsliv och utbildningsanordnare". Dessa grundläggande värden och skrivningar bör även präglade den reglering som omger NY.

Utbildningarna ska genomföras av skickliga utbildningsanordnare i samverkan med näringslivet. Inom ramen för försöksverksamheten får för närvarande endast utbildningsanordnare som bedriver yrkeshögskoleutbildning medverka. Detta bedömer Svenskt Näringsliv är en positiv avgränsning gjord av MYH, då det säkerställer att utbildningsanordnarna inom NY är väl bekanta med YH-systemet, har arbetssätt baserat på det och etablerade samarbeten med företag m.m. Denna avgränsning kan dock behöva ändras vid ett permanentande. Innan möjligheten att ansöka om att bedriva NY-utbildning öppnas för fler anordnare är det viktigt att branschdialogerna stärks och arbetslivsanknytningen säkerställs både i myndighetens processer och i den förordningen som reglerar NY.

Gällande utbildningar inom yrkeshögskolan har MYH ett tydligt uppdrag att arbeta med tillsyn och kvalitetsgranskning genom *Förordning (2011:1162) med instruktion för Myndigheten för yrkeshögskolan*⁶. Motsvarande uppdrag behöver finnas för utbildningar inom NY också.

Inom NY finns ledningsgrupper precis som inom YH, men process/metod för att säkerställa arbetslivets engagemang under framtagande av utbildning och ansökningsprocess saknas idag. Avsiktsförklaringar så som inom yrkeshögskolan kan vara ett alternativ, men det kan finnas mer ändamålsenliga vägar för att vidimera ett aktivt och engagerat arbetsliv i ansökan.

⁴ [Förordning \(2024:107\) om stöd för en nationell yrkesutbildning](#)

⁵ [Lag \(2009:128\) om yrkeshögskolan](#)

⁶ [Förordning \(2011:1162\) med instruktion för Myndigheten för yrkeshögskolan](#)

Analyserna inom projektet *Näringslivets erfarenheter av Nationell yrkesutbildning* visar att arbetslivsanknytningen behöver stärkas i reglering och process för att säkerställa att rätt utbildningar kommer till, att de ligger på rätt nivå, håller tillräckligt hög kvalitet och leder till rätt läranderesultat. Med god involvering av företag och branscher skapas även goda förutsättningar för att det ska finnas tillräckligt många LIA-platser. Andra viktiga delar av YH-modellen som Svenskt Näringsliv anser behöver införas i NY för att säkerställa läranderesultat är möjlighet att ställa krav på särskilda förkunskaper och villkor för behörighet, samt utökade branschdialoger. Mer om detta i nästkommande avsnitt.

Policyrekommendationer

Skrivningarna som säkerställer att utbildningarna präglas av stark arbetslivsanknytning i *Lag (2009:128) om yrkeshögskolan* bör föras över till *Förordning (2024:107) om stöd för en nationell yrkesutbildning*, eller förordningar som kommer i dess ställe.

Avsiktsförklaringar, eller annan lämplig metod, för att vidimera ett aktivt och engagerat arbetsliv i ansökan bör införas inom Nationell yrkesutbildning för att stärka kopplingen till arbetslivet och arbetsmarknadens kompetensbehov.

MYHs uppdrag om Tillsyn och kvalitetsgranskning i *Förordning (2011:1162) med instruktion för Myndigheten för yrkeshögskolan* bör omfatta även Nationell yrkesutbildning.

NY ska vara efterfrågestyrt med fokus på läranderesultat

Svenskt Näringsliv anser att de utbildningar som finns inom NY ska vara baserade på ett konkret kompetensbehov från arbetslivet och leda till att individerna som läser utbildningen når de läranderesultat i form av kunskaper, färdigheter samt ansvar och självständighet som krävs för att arbeta inom yrket. NY ska vara strikt efterfrågestyrt, precis som utbildningar inom yrkeshögskolan, och en effektiv väg till jobb för individen.

Effektiv utbildning som leder till jobb

Möjligheten att ställa krav på särskilda förkunskaper och villkor för behörighet kan i vissa fall vara avgörande för att säkerställa att de studerande har förutsättningar att nå lärandemålen, uppnå behörigheter eller certifikat samt kunna vara verksam inom yrket som utbildningen leder till. Det är verktyg som säkerställer att den studerande når rätt läranderesultat inom en begränsad utbildningstid, att utbildningen kan genomföras effektivt och leda till jobb.

Inom YH är detta möjligt genom bestämmelser i *Förordning (2009:130) om yrkeshögskolan*⁷. Svenskt Näringsliv anser att det finns skäl att även inom NY, i vissa branscher och för vissa yrkesroller, kunna uppställa liknande krav på särskilda förkunskaper, i de fall det krävs för att nå ett certifikat eller behörighet, eller villkor. Det kan till exempel handla om att vederbörande ska ha körkort i viss klass, uppfylla säkerhetskrav eller godkända medicinska tester (ex. för arbete i högspänningsledning).

Branschdialoger för behovsanalys och stöd under bedömning av ansökan

För de yrken som kräver certifikat, har tydliga kvalifikationskrav eller avser yrkesroller som regleras i förordning eller kollektivavtal, visar erfarenheter från näringslivet att branschdialogerna behöver stärkas. Detta gäller så väl bedömningen om utbildningen har förutsättningar att leda till önskade läranderesultat, om NY är rätt nivå och om NY är en ändamålsenlig utbildningsform för yrkesrollen i fråga.

Samtidigt som bärande delar i YH-modellen behöver förtydligas eller föras in i NY, kan branschkrav behöva ges en större roll än inom YH. Därmed kan avsteg från YH-modellen vara nödvändigt för att NY-utbildningen ska bli ändamålsenlig, men Svenskt Näringsliv anser att sådana avsteg bör göras först efter noga övervägande och tydlig förankring i berört arbetsliv. Ett konkret exempel är en tydligare inflytande från branscher inom NY för att säkerställa att branschkrav i form av kvalifikationskrav/certifikat m.m. uppfylls när detta är en förutsättning för att vara yrkesverksam inom det yrke som utbildningen leder till.

⁷ [Förordning \(2009:130\) om yrkeshögskolan](#)

MYH bör i sin bedömning av inkomna ansökningar väga in om utbildningen är kopplad till ett certifikat eller en etablerad kvalifikation eller branschmodell – och om/hur den ansökta utbildningen förhåller sig till certifikatet/kvalifikationen. Vissa yrkesroller regleras i svensk eller internationell förordning, eller i etablerade kvalifikationskrav. I dessa fall behöver det säkerställas att utbildningen utgår från och leder till sådana certifikat/kvalifikationskrav. Om utbildningen inte gör det bör den inte bedrivas inom NY.

Även i arbetet med analyserna av kompetensbehov för branscher och yrkesroller behöver branscherna vara involverade, ungefär på samma sätt som inom YH. Det gäller såväl innehållsfrågor som dimensionering och geografisk placering av utbildning. Det är önskvärt att branscher och andra intressenter så som t ex regioner inte behöver arbeta dubbelt med respektive myndighet/utbildningsform för sig. MYH bör därför i samspel med Skolverket utforma en samlad process för att kunna analysera arbetslivets kompetensbehov – så långt möjligt på yrkesutgång/yrkesroll-nivå - när det gäller SeQF4, som tydligt involverar branscherna.

Kompetensbehov i förändring

Svenskt Näringsliv företräder ett brett spektrum av branscher där NY bedöms kunna få olika roll och olika betydelse. Olika utbildningsformer kan ha olika roll och betydelse för olika branscher på grund av traditioner, organisationer och nätverk som på olika sätt bidrar när det gäller kompetensförsörjningen – t.ex. samarbetsmodeller (exempelvis Teknikcollege), godkända valideringsutförare och branschskolor. Det gör att olika branscher kan ha olika behov av och syn på hur yrkesutbildningar passar in i en större helhet när det gäller kompetensförsörjning.

Det finns flera olika vägar för individer att möta näringslivets kompetensbehov. Dessa kan nås genom t.ex. utbildning inom det formella utbildningssystemet (gymnasieskola, yrkesvux), genom arbetsmarknadsutbildning, genom utbildning inom branscher eller företag, lärlingsutbildning, yrkeslivserfarenhet och validering. Det finns därmed ett flertal vägar för att nå rätt kompetens.

Vad individen behöver kunna och vad kompetensbehoven består av, definieras – till innehåll och nivå – normalt av branscher och enskilda företag. I bästa fall finns definitioner av kompetensbehov kopplade till kvalifikationer och branschvalideringsmodeller med koppling till SeQF-nivå. En del av dessa kompetensbehov ändras över tid, ibland snabbare. Pådrivande faktorer som kan påverka kompetensbehoven inom branscher och yrkesroller är till exempel samhällsförändringar kopplade till beredskap eller tekniska förändringar så som digitalisering och AI.

Policyrekommendationer

Möjliggör för utbildningsanordnare att ställa krav på särskilda förkunskaper eller villkor för behörighet i de fall ledningsgruppen bedömer att det är nödvändigt genom att föra över bestämmelsen i *Förordning (2009:130) om yrkeshögskolan* till *Förordning (2024:107) om stöd för en nationell yrkesutbildning* eller förordningar som kommer i dess ställe.

Branschdialogerna bör stärkas i MYHs processer kring behovsanalys och hantering av ansökningar.

MYH bör få tydligare stöd av förordningar när det gäller prövning av ansökningar för att säkerställa kvaliteten i de ansökta utbildningarna. MYH bör få tydligare uppdrag och resurser för att granska kvaliteten i de ansökta utbildningarna så att innehåll, nivå och genomförande svarar mot eventuellt regelverk, certifikat eller kvalifikation och arbetslivets kompetensbehov.

MYH bör få i uppdrag/stöd för att kunna ta hänsyn till lämplig geografisk placering vid prioritering mellan ansökningar.

MYH bör vidga de behovsanalysen som myndigheten idag gör för yrkeshögskolan till att även omfatta Nationell yrkesutbildning. MYH bör vidare få i uppdrag att tillsammans med Skolverket undersöka hur en samlad process för behovsanalys på SeQF4 kan se ut.

Positivt med försöksverksamhet – tid för utvärdering och utveckling

Svenskt Näringsliv anser att det är positivt att NY initialt bedrivs som en försöksverksamhet. Det är metodmässigt sunt eftersom det möjliggör utprovning och justering i stället för att på förhand försöka definiera en ny utbildningsform genom omfattande utredningar och regleringar. Försöksverksamheten ger en flexibel möjlighet att testa varierande innehåll, längd, nivå och nya studieformer, samt att anpassa utbildningar till nya eller kombinerade yrkesroller. Ett sådant stegvist tillvägagångssätt har historiskt visat sig framgångsrikt, vilket utvecklingen av yrkeshögskolan är ett tydligt exempel på. Även YH växte fram över tid genom försöksverksamheter innan den blev en permanent och framgångsrik del av det svenska utbildningssystemet. Det finns därmed goda skäl att planera för en fortsatt försöksverksamhet för NY.

Myndigheten för yrkeshögskolan som förvaltande myndighet är en nyckel

Försöksverksamheten med NY har ett tydligt syfte, men är relativt sett svagt reglerad. Detta ger MYH möjlighet att agera, göra nödvändiga förändringar och utveckla processer löpande när behov framkommer. MYH driver i stora delar NY med samma logik och principer som YH. Det är inte bara en styrka, utan en förutsättning, att det är MYH som är ansvarig myndighet för NY. Vid en förlängning eller ett permanentande är det viktigt att MYH fortsatt är ansvarig myndighet.

Prova fler modeller och varianter för utbildning under försöksverksamheten

Det är rimligt att försöksverksamheten initialt bedrivs i begränsad skala, samtidigt som den tillåter att fler branscher kan omfattas och att olika typer av utbildningar får chans att prövas. Svenskt Näringsliv anser att NY bör växa i en hållbar takt, även under försöksverksamheten, både sett till volym och resurser samt en ökad bredd av utbildningsområden där efterfrågan på kompetens är stor.

Försöksverksamheten bör användas till att testa olika utbildningsområden och utbildningsupplägg inklusive pröva nytt innehåll, nya studieformer, nya yrkesroller, kombinationer av yrkesroller m.m. Det bör även prövas en variant med omfattande LIA (så som lärlingsutbildning) för de yrken och branscher där detta efterfrågas. Vidare bör utbildningar som bedrivs med andra studieformer, som distans/i hybridupplägg kunna prövas. Ansökningar om distans/hybrid-upplägg behöver redogöra hur färdighetsträningen ska säkras, vilket behöver bedömas av MYH i dialog med berörda branscher.

Det bör också prövas en variant med kortare kurser inom NY, med kurser inom YH som förebild. Genom att öppna för kurser inom NY skulle det vara möjligt att prova korta utbildningar med nytt innehåll eller nya moduler som är under etablering på arbetsmarknaden. I MYHs förslag om

Fortbildande yrkeskurser i rapporten *Utveckla yrkeshögskolans kurser för omställning*⁸ rymmer också möjligheten för efterfrågestyrda kurser även på gymnasial nivå. Det är enligt Svenskt Näringsliv ett intressant förslag som kan fånga upp behovet av kurser inom NY.

Fortsatt försöksverksamhet eller permanentning?

En förlängd försöksperiod gör det möjligt att systematiskt samla mer kunskap och erfarenheter samt genomföra förändringar när behov uppstår. Genom löpande utvärdering kan resultat, förväntningar och farhågor följas upp, vilket lägger grunden för ett eventuellt permanentande. Viss ytterligare reglering kan därmed bli aktuell för att säkra kvaliteten, resultat och ändamålsenlighet för NY.

Vid en fortsatt förlängning är det dock viktigt med en tydlig politisk ambition att NY på sikt ska bli permanent. En sådan långsiktighet stärker utbildningsanordnarnas investeringsvilja och värdet av en NY-examen. Det är avgörande att det inte blir ett glapp mellan försöksverksamhet och en permanent form. Förutsättningen för ett permanentande är att försöksverksamheten visar på goda resultat och i praktiken möter arbetslivets kompetensbehov.

Policyrekommendationer:

Nationell yrkesutbildning bör expandera i hållbar takt, även under försöksverksamheten. Både sett till finansiering, antal utbildningsplatser och utbildningsområden.

Försöksverksamheten bör förlängas efter 2028 – löpande utvärdering och utveckling är viktigt inför permanentande. Regeringen bör vara tydlig i sin ambition kring framtida permanentande.

Använd försöksverksamheten till att testa olika utbildningsområden och utbildningsupplägg.

Låt MYH vara ansvarig myndighet och fortsatt förvalta och utveckla Nationell yrkesutbildning.

⁸ [Rapport: Utveckla yrkeshögskolans kurser för omställning](#)

Resultaten är avgörande för NYs framtid

Svenskt Näringsliv ser potential i Nationell yrkesutbildning. Det är en viktig insats som initialt ser ut att ge goda resultat och får spännande effekter på utbudet av yrkesutbildning samt nå nya målgrupper.

Om resultaten blir goda bör NY bli en permanent del av utbildningssystemet för att säkra efterfrågestyrd yrkesutbildning även på gymnasial nivå. Det är dock, som beskrivs i avsnittet ovan, klokt att förlänga försöksverksamheten i ett första steg, för att ge möjlighet till utvärdering och utveckling för att säkerställa att regelverk och processer utvecklats och att NY når sitt syfte, innan NY låses in i en permanent lagstiftning.

Indikatorer för löpande utveckling och utvärdering

Det har uttryckts många olika förväntningar och förhoppningar när det gäller NY, även farhågor. Det är därför viktigt att NY följs upp och utvärderas löpande under försöksverksamheten för att försökstiden ska ge faktisk effekt och värde. Behovet av uppföljning och eventuella förändringar rör både MYHs processer och de regelverk som omger NY.

Försöksverksamheten bör vara en tid för lärande och utvecklande av processer och regelverk. NY behöver följas upp och utvärderas på både utbildnings- och systemnivå. Det är inte bara viktigt att utvärdera NY isolerat, utan även undersöka om och i så fall hur NY påverkar befintliga utbildningssystem, primärt yrkesvux och kommunernas arbete med planerings- och dimensioneringsreformen. För att förstå hur Nationell yrkesutbildning bidrar till kompetensförsörjningen och samspelar med andra delar av utbildningsväsendet, krävs en noggrann uppföljning och analys.

Resultaten är avgörande för NYs framtid, dess utformning och roll i utbildningssystemet. Nedan listas ett antal förslag till nyckeltal och resultatindikatorer att följa upp för att utvärdera om NY uppnår sitt syfte, leder till jobb och bidrar till stärkt kompetensförsörjning.

Resultat:

- Andel i arbete, andel i rätt arbete, examensgrad, söktryck ex.
- Skillnader i resultat mellan NY och andra utbildningsformer på gymnasialnivå?

Kompetenskrav och utbud:

- Nöjdhet hos arbetslivet, möts kompetenskraven?
- Vilka typer av utbildningar startar inom NY? Mer kostsamma eller billigare? Vilka faktorer påverkar?

Målgrupp/studerande:

- Vilka målgrupper nås? Yrkesväxlare eller nya målgrupper? Varierar resultaten mellan olika målgrupper/studerande med olika utbildningsbakgrund? Vilka studerar på NY? Vad skulle de gjort istället? Skulle de gått annan yrkesutbildning? Riksintagets betydelse? Hur ser behov av pedagogiskt stöd ut (om nya studerandegrupper)? Finns utmaningar med de studerandes språkkunskaper? Hur ser genomströmningen och examensgraden ut för olika grupper?

Påverkan befintligt utbildningssystem:

- Vilken roll får NY i utbildningssystemet?
- Får NY den avsedda kompletterande rollen?
- Hur påverkas andra delar av utbildningsväsendet av NY?
- Leder NY till konkurrens med gymnasieskolan, yrkesvux, arbetsmarknadsutbildning och/eller YH? På vilket sätt (negativt, positivt)? Uppstår splittring av resurser, fylls utbildningsplatser, tydlighet kring målgrupper, finns tillräckligt antal LIA-platser?
- Tillkommer nya utbildningar som inte kunnat utvecklas i andra former?
- Bidrar NY till att nya yrkesroller och kompetensbehov kan kompetensförsörjas?

Värde av en NY-examen:

- Vilket värde får examen från NY? Leder utbildningar till arbete – och håller det över tid?

Progression inom utbildningssystemet:

- Blir NY en ny brygga till YH? Hur kommer YH-anordnare och högskolor att värdera NY-examina vid antagning till eftergymnasiala studier?

Utbildningsanordnare:

- Vilka fördelar finns med att utbildningsanordnare inom YH även kan bedriva utbildning på SeQF4? Fördelar av befintliga nätverk, arbetssätt, kunskaper om YH-modellen ex.
- Får NY konsekvenser för utbildningsanordnare? Vilka i så fall?

Kännedom om NY:

- Hur förändras kännedomen om NY hos allmänhet, potentiella studerande, vägledare, företag m.m. över tid?

Policyrekommendation

MYH bör få i uppdrag att fram modell för uppföljning och löpande utvärdering av Nationell yrkesutbildning. Denna uppföljning ska utgöra kunskapsunderlag för utveckling.

Effekterna av Nationell yrkesutbildning på arbetslivets kompetensförsörjning och övriga utbildningsformer måste utvärderas och analyseras kontinuerligt.

Källförteckning

Kompetens för tillväxt – Rekryteringsenkäten 2025/2026

https://www.svensktnaringsliv.se/sakomraden/utbildning/kompetens-for-tillvaxt-rekryteringsenkaten-2025-2026_1249130.html

Omställningsindikatorn – yrkesverksammas intresse för studier, omställningsstudiestödet och att yrkesväxla

https://www.svensktnaringsliv.se/sakomraden/utbildning/omstallningsindikatorn-yrkesverksammas-intresse-for-studier-omsta_1244456.html

Uppföljning av pilotverksamheten med nationell yrkesutbildning – lägesrapport 2025

<https://www.MYH.se/publikationer/uppfoljning-av-pilotverksamheten-med-nationell-yrkesutbildning-lagesrapport-2025>

Rapport: Utveckla yrkeshögskolans kurser för omställning

<https://www.MYH.se/publikationer/rapport-utveckla-yrkeshogskolans-kurser-for-omstallning>

Lag (2009:128) om yrkeshögskolan https://www.riksdagen.se/sv/dokument-och-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/lag-2009128-om-yrkeshogskolan_sfs-2009-128/

Förordning (2009:130) om yrkeshögskolan

https://www.riksdagen.se/sv/dokument-och-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/forordning-2009130-om-yrkeshogskolan_sfs-2009-130/

Förordning (2011:1162) med instruktion för Myndigheten för yrkeshögskolan

https://www.riksdagen.se/sv/dokument-och-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/forordning-20111162-med-instruktion-for_sfs-2011-1162/

Förordning (2024:107) om stöd för en nationell yrkesutbildning

https://www.riksdagen.se/sv/dokument-och-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/forordning-2024107-om-stod-for-en-nationell_sfs-2024-107/

